రూట్స్

మెయిన్ రోడ్డులో బస్సు దిగాను. చేతిలో చిన్న సంచి మాత్రం ఉంది. దానిలో కొన్ని పండ్లు, మిఠాయిలు ఉన్నాయి. పండ్లు మా ఊరి బస్టాండులో కొన్నా మిఠాయిమాత్రం ఢిల్లీది. ఎన్నో ఏళ్లతర్వాత శాంతమ్మత్తగారి ఊరు వెళ్తున్నాను. అది చిన్న పల్లెటూరు. మా ఊరికి నలభై మైళ్లదూరంలో ఉంటుంది. మెయిన్ రోడ్డునుండి మూడు మైళ్లనడక లేదా ఎద్దుల బండి. ఆ ఊరికి రోజూ వచ్చిపోయే జనమంతగా ఉండరుగనుక బాడుగ బండిని వెతికి లాభంలేదు. ముందుగా నేనువస్తానని ఎవరికీ తెలీదుగనుక ఎడ్లబండి కోసం ఎదురుచూసే పనిలేదు. కానీ పొలాల మధ్య నడిచేస్తే పెద్ద దూరమనిపించదు.

మొదట సజ్జచేను. కంకులు బాగా గింజపట్టే ఉన్నాయి. బ్యాగ్ భుజానికి తగిలించుకొని కాస్త శ్రమపడి పాల కంకు ఒకటి విరిచాను. పసితనం జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఆ రోజుల్లో ఆబగా పళ్లతో గింజలు కొరుకుతూ ఆబగా మింగుతుండేవాళ్లం. అమ్మమ్మ కోప్పడుతుండేది. కడుపునొప్పి వచ్చేను అనేది. అవి కాస్త కాల్చుకుతినరాదా అనేది. పిల్లలం పొలాలదగ్గరకు వెళ్తే మాకు వివిపి ట్రీట్‌మెంట్ దొరికేది. మా కోసం వేరుశనక్కాయలు కాల్చి పెట్టేవాళ్ళు, లేత కంకులు కోసి పెట్టేవాళ్లు. కావలా కోసం గడ్డికప్పిన చిన్న టెంట్‌లాంటి గుడిసెలో ఇసుక మీద కూర్చుని ఇవన్నీ రుచులు చూస్తుంటే భలేగా ఉండేది.

శాంతమ్మత్త వాళ్ల ఊరికి నేనురావటం ఇది మూడోసారి. ఎనిమిది తొమ్మిదేళ్ల వయసులో రవి, సుధలతో వచ్చి ఇక్కడే వారం పదిరోజులు గడిపాను. అపుడు దిగుడుబావి లోతుకు అబ్బురపోయాను. నాకు నీళ్లంటే భయం మొర్రో అంటున్నా వినకుండా నీళ్లలోకి దింపిన పెదబాబు, నాకు కొద్దికొద్దిగా ఈత నేర్పిన సీతారాం.. అదంతా గొప్ప అనుభవం. పొలాల వెంబడి తిరుగుతూ, చేతికి దొరికిందంతా విరిచేస్తూ, వేరుశనగ మొక్కలు లాగేస్తూ, నారింజ తోటలో పళ్ళుకోసుకొంటూ, పళ్ళుపులుస్తున్నా తొనలు చప్పరిస్తూ బొమ్మజెముడు పొదల్లో, ఇంకేవేవో ముళ్ళపొదల్లో వెర్రిమొర్రి కాయలు వెతుకుతూ సాహస యాత్రలు ఎన్నోచేసి ఇంటికి వచ్చేవాళ్లం. ఒక్కరికీ అన్నంసాక్కేది కాదు. కాని చిరుతిళ్లకు ఎగబడేవాళ్లం. శాంతమ్మత్త వంటలు బాగా చేసేది. అతి రసాలు, పోళీలు, సుగుండలు, జేబుల్లో పోసుకుని బొక్కటానికి మురుకులు, వేయించిన శనగపప్పు, కారం పెట్టిన వేరుశనగ్గింజలు వగైరా.

ఆ తర్వాత సుధ పెళ్ళికి వెళ్లాను. అప్పుడు నేను ఇంటర్మీడియట్ ఫస్టియరు. సుధకు పదో తరగతిలోనే చదువు ముగిసింది. వెంటనే పెళ్లి జరిగింది.

ఇప్పుడు మూడోసారి ఇరవై ఏళ్ల తర్వాత ఆ ఊరు వెళ్తున్నాను పాత జ్ఞాపకాలు తవ్వుకుంటూ. చదువు, ఉద్యోగాలు, పై చదువులు, పై ఉద్యోగాలలో పడి "రూట్స్" మరిచిపొయ్యే ప్రమాదముందనిపించింది. ఇరవై ఏళ్లపైగా పట్టణ వాసం. ఎప్పుడైనా సెలవులకు వచ్చినా మా ఊరు పట్టణమవుతోందని సంబరపడ్డానేగానీ తన ప్రత్యేకత పోగొట్టుకుంటోందని అనుకోలేదు.

నా ఉద్యోగరీత్యా గ్రామాల గురించి, గ్రామాభివృద్ధి గురించి, డెవలప్‌మెంట్ కమ్యూనికేషన్ గురించీ వీళ్ళూ వాళ్ళూ వ్రాసిన ప్రాజెక్టులు పరిశీలించి సెమినార్లలో, కాన్ఫరెన్సులలో పాల్గొంటూ ఉంటాను. ఒక ఊళ్ళో ఎన్ని టి.వీలు ఉన్నాయి. ఎన్ని రేడియోలున్నాయి. ఎన్ని న్యూస్ పేపర్లు వస్తాయి, రైతులు ఏ పంటలు పండిస్తున్నారు. ఏ ఎరువులు వాడుతున్నారు. సరైన రోడ్లున్నాయా, బస్సులున్నాయా అనే వాటిని బట్టే ఒక గ్రామం ఆధునికమైందా లేదా అని చెప్పగలిగే నేను పట్టుమని పదిరోజులు కూడా ఏ గ్రామంలోనూ వాళ్లలో ఒకనిగా మెలగలేదు. అందుకే నిర్ణయించుకొన్నాను ఈ సారి ఊరికి వెళ్ళినప్పుడు ఒక పల్లెటూరికి తప్పక వెళ్లాలని, పై అధికారిగానో లేక ఏ కప్పనో, క్రాకోచ్‌నో డిసెక్ట్ చేసే జువాలజీ స్టూడెంటుగానో కాకుండా పల్లెవాళ్లలో ఒకడినై ఊరు పరిశీలించాలనుకొన్నాను. అప్పుడే శాంతమ్మత్తవాళ్ళ ఊరు జ్ఞాపకం వచ్చింది.

వాళ్లందరినీ చూసి కూడా చాలా రోజులైంది. ఇంతదూరం నుంచి వాళ్లని చూడడానికి వెళ్తానంటే వాళ్ళెంతో సంతోషిస్తారు. నేను బస్సు దిగేసరికే సాయం కాలమైంది. సూర్యుడు అస్తమిస్తున్నాడు ఎర్రగా. పొలాలన్నీ ఆ ఎండలో తళతళ లాడుతున్నాయి మా ఊరిచుట్టూ చిన్నచిన్న కొండలున్నాయి. సూర్యోదయం, సూర్యాస్తమయం కొండలచాటున జరగటం చూసేవాడిని. కాబట్టి సూర్యుడు పుట్టినా, కుంకినా కొండ లాధారంగానే జరగాలనుకునేవాడిని చిన్నప్పుడు. నేను వేసే డ్రాయింగ్‌లలో విధిగా రెండు కొండల మధ్యన ఓ సూర్యుడు ఉండేవాడు.

ఈ ఆలోచనలతో మూడు మైళ్ళూ ఎప్పుడు నడిచానో తెలీదు. సంజ చీకటి వేళకు ఊళ్ళో అడుగుబెట్టాను. అప్పుడే వీధిదీపాలు వెలిగాయి. అవును ఇక్కడకూడా ఎలక్ట్రిసిటీ వచ్చింది. దారిలో అక్కడక్కడా బావుల వద్ద ఇంజన్లుకూడా గమనించాను. పాతకాలంలా గంటలకొద్దీ ఎడ్ల సాయంతో నీళ్ళుతోడే అవసరం లేదు. ఊరు అంతగా మారలేదు కానీ మార్పు కనిపిస్తోంది. ఊరి బయట గంగమ్మ గుడిచుట్టూ ఇటుకగోడ వెలిసింది. చాలావరకు పూరి గుడిసెలు మాయమయ్యాయి.

మరో పదడుగులు వేసేసరికి శాంతమ్మత్తావాళ్ళ ఇల్లు రానేవచ్చింది. ఇక్కడేం మార్పులేదు. సున్నంగొట్టిన మట్టిగోడ కాంపౌండు వాల్‌లా. లోపల చాలా ఖాళీ స్థలం. ఎడమవైపు పశువులుకట్టే స్థలం. కుడివైపుగా ఇల్లు. కాస్త దూరంగా గడ్డివాములు, వేప చెట్టు. అంతా మునుపులాగే ఉంది.

వరండా స్తంభాల చుట్టూ పిల్లలు కేరింతలు కొడ్తూ గెంతుతున్నారు. నులక మంచంమీద కూర్చున్నది ఎవరు? చిన్న మామా లేక పెదబాబా?

ఇంతలో బౌయ్‌మని కుక్క మొరిగింది. మంచం మీద నుంచి పెదబాబు, అవును పెదబాబే లేచాడు, 'ఎవరూ' అంటూ.

"నేను పార్థూను"

ఇంతలో చిన్న మామ లోపల నుండివచ్చాడు. "అరె పార్థూ., రా అప్పారా, దారి మరిచిపోయి వస్తివా?"

"లేదు మామా ఆదేం మాట"

పెదబాబు "దా పార్థూ దా. కూర్చో" అని మంచంమీద స్థలం చూపించాడు. "పాపా సరోజా మీ చిన్నవ్వకు చెప్పమ్మా చిన్నాయన వచ్చాడు ఢిల్లీ నుంచి అని"

అప్పటికే శాంతమ్మత్త ఆ మూలనున్న వంటింట్లోంచి వచ్చింది. మనిషి బాగా వడలిపోయింది. జుట్టు నెరిసింది. "ఏమప్పా పార్థూ ఇన్నాళ్లకు జ్ఞాపకమొచ్చామా? నువ్వు వచ్చావని వింటాం. మనూరికి వెళ్ళి చూద్దామనుకునే లోపలే వెళ్ళిపోయావని వింటాం. ఒకసారైనా అత్తను చూడాలని రాలేకపొయ్యావా?" నిష్ఠూరంగా మాట్లాడుతూనే చేతికి కాఫీ గ్లాసందించింది. అది స్టీలుగ్లాసు, ఆ రోజుల్లో మేమంతా ఇత్తడి గ్లాసుల్లో కాఫీ తాగేవాళ్లం. అదీ బెల్లంతో కాచిన కాఫీ. చిన్నపిల్లలం మరింత కొసరికొసరి పోయించుకునేవాళ్లం.

ఇప్పుడు రుచులు మారాయి. కానీ ఆప్యాయంగా ఇచ్చిన ఆ తియ్యటి కాఫీని వదలి పెట్టే సాహసం చెయ్యలేకపోయాను.

"నీకోసం చక్కెర కాఫీ చేశానులే" అంది అత్త.

అసలు శాంతమ్మత్తకూ మాకూ చుట్టరికమేమీ లేదు. మా చిన్నప్పుడు శాంతమ్మత్తా వాళ్ళు మా పెంకుటింట్లో అద్దెకు ఉండేవారు. వాళ్లది పల్లెటూరైనందున పిల్లల చదువుకని ఈ ఊరొచ్చింది. చిన్నమామ ఎప్పుడైనా వచ్చిపోతుండేవాడు. బియ్యం, పప్పులు, ఇంకా ఏవేవో తెచ్చి పడేస్తుండేవాడు. వాళ్ళది పెద్ద సంసారం. పెద్ద వ్యవసాయం. ముగ్గురన్నదమ్ములు కలిసి ఉండేవారు. పిల్లలంతా చదువుకని ఈ ఊరొచ్చారు. పది పన్నెండేళ్ల తర్వాత ఎవరిదారి వాళ్లదైంది. శాంతమ్మత్త మకాం పల్లెటూరికి మార్చేసింది. కానీ మా సంబంధాలు మాత్రం అలాగే ఉన్నాయి.

ఆ రాత్రి ఒక సంబరమే అయింది. చిన్నమామ, పెద్దమామ, కొడుకులు, కోడళ్ళు, పిల్లలు అందరితో ఇల్లంతా గలగలా అని ఉంది. మనం పట్టణాల్లో కోరుకునే ప్రైవసీలు ఇక్కడెవరికీ అవసరం లేనట్టే ఉంది. భోజనాలు త్వరగానే అయ్యాయి. ఆ తర్వాత ఈ కబుర్లూ, ఆ కబుర్లూను.

"ఇంకా టీవీ తీసుకురాలేదా?" అన్నాను.

"వాటివల్ల ఏం ప్రయోజనం? ఇప్పుడు లేకపోతే ఏమి నష్టమొచ్చింది" అన్నాడు పెదబాబు.

కాసేపు మౌనం.

"ఇప్పుడు అందరూ కొంటున్నారులే అన్నా" అన్నాడు చిన్నమామ.

"ఈ ఊళ్లోకల్లా ఒకరింట్లోనే ఉంది టీవీ. దానిలో బొమ్మ సరిగా కనిపించదు. ఒకవేళ కనిపించినా తన్నడమో, అరవమో వినాల్సిందేగానీ తెలుగు ప్రోగ్రాములు రావు" అన్నాడు సీతారాం.

"హిందీ మనకు అర్థమయ్యేది తక్కువగదా" అన్నాడు పెదమామ.

దీనితో దేశవ్యాప్తంగా టీవీ ప్రసారం ఉంది అనే మాట ఎంత సత్యమో తెలిపోయింది. కనిపించని బొమ్మ, అర్థంకాని భాష— ఇక కమ్యూనికేషన్ గురించి చెప్పేదేముంది?

రాత్రి నాకు ఒక్కడికే మంచంమీద పరుపువేశారు. తక్కిన వాళ్లు కిందే హాల్లో వరండాలో గదుల్లో పరుపులు పరుచుకొన్నారు. రాత్రి తొమ్మిది దాటింది. అప్పటికే ఊరంతా నిద్రపోయినట్లుంది. ఏ శబ్దాలూ లేవు. అడపాదడపా ఏదో కుక్క మొరుగుతోంది.

వంటింటివైపు నుండి పెద్దత్త, శాంతమ్మత్తల మాటలు సన్నగా వినిపిస్తున్నాయి. ఇప్పటికీ వీళ్ల పనులు ముగిసినట్టులేదు. పాపం రోజంతా చేసినా తీరేపనులు కావవి.

ఇంతలో గుండెలదరగొడ్తూ కెవ్వున కేక వినిపించింది. ఎవరో అరుస్తున్నారు. ఏడుస్తున్నారు. నేను ఒక్క ఉదుటున ఆ వైపుగా పరుగెత్తాను. చీకట్లో దారి తెలీక దేనికో కాలుతగిలింది. ప్రాణం జివ్వుమంది. పెదబాబు ఏదో గొణుగుతున్నాడు. నా వెంట సీతారాం రావడం గమనించారు.

"ఏందమ్మా ఈ రామాయణం. పార్థు చూడు ఎలా హడలిపోయాడో" అని పెద్దత్తను దండించాడు.

శాంతమ్మత్త పెద్దత్త వంటింటి తలుపువద్ద నిలబడ్డారు. తలుపు దగ్గరగా వేసుంది. లోపలనుంచి వెక్కిళ్ళు వినిపిస్తున్నాయి.

"ఏమీ లేదులే పార్థూ. ఏదో మా నాటువైద్యం" అంది శాంతమ్మత్త తలుపు తెరుస్తూ.

లోపల చిమ్మచీకటి. పెద్దత్త లైటువేసింది. సరోజ నేలమీదపడి ఏడుస్తోంది. దాని జుట్టు నేలమీద పొర్లాడుతోంది. ఆ పక్కనే పీట, పీటముందు విస్తరి. విస్తరిలో కుప్పగా అన్నం. దాని చుట్టూ పసుపు, కుంకుమ, మధ్యలో నిమ్మకాయ. నాకేం అర్థంకాలేదు. శాంతమ్మత్త సరోజను పైకి లేవదీసింది. దాని మొఖంమీద పెద్ద బొట్టు కనిపించింది.

"ఏమత్తా ఇది" అన్నాను. సరోజను పడుకోబెట్టి వచ్చింది పెద్దత్త.

"దీనికీమధ్య ఏదో గాలిసోకింది పార్థూ. విపరీతమైన ఆకలి. ఎంత తిన్నా ఆకలి తీరదు. పైగా అరిగించుకోదు. ఎప్పుడూ నచ్చుగా ఉంటుంది. మంత్రాల శానప్ప నిమ్మకాయ మంత్రించి ఇచ్చాడు. రాత్రిపూట ఒంటరిగా అన్నంముందు కూర్చోబెట్టే సోకిన గాలి పోతుందన్నాడు. ఐదు రాత్రిళ్ళు చేస్తే చాలట. ఇది మూడో రాత్రి. ఇదేమో అరచి యాగీచేస్తుంది. మరి ఒళ్ళు బాగయ్యేదెట్లా?"

నాకు చాలాకోపం వచ్చింది. ఏం మాట్లాడకుండా వెళ్ళి పడుకున్నాను. రాత్రంతా ఆలోచిస్తూనే ఉన్నాను. అభివృద్ధిని గురించి, ఆధునికత గురించి నా థియెరీలు, తక్కిన వాళ్ల ప్రాజెక్టులు మరెన్నో చర్చలు వ్యర్థమనిపించింది. ఇదేమీ ఆదిమవాసుల స్థానంకాదు. శాంతమ్మత్తా వాళ్ళు నాగరిక ప్రపంచం తెలీనవాళ్ళూ కాదు. కానీ పిల్లకు విపరీతంగా ఆకలి వెయ్యటం రోగలక్షణమని డాక్టరుకు చూపించాలని వాళ్లకెందుకు తోచలేదు? చీకటిలో ఒంటరిగా అన్నం ముందు కుదేస్తే ఆ షాక్ ఒక పట్టాన తీరేనా? ముందుముందు తన జీవితానికది ఎంత శాపమవుతుందో వీళ్ళు గ్రహించలేదా?

మరునాడు నేను ఊరికి బయలుదేరుతుంటే "అప్పుడేనా పార్థూ" అంది శాంతమ్మత్త.

"వెళ్తానత్తా. ఇంటిదగ్గర కూడా కొన్ని పనులున్నాయి. అన్నట్లు సరోజను నాతో పంపించు. అక్కడ కొన్నాళ్ళు ఉండివస్తుంది"

"ఇప్పుడొద్దులే. ఇంకెప్పుడైనా..." అంది పెద్దత్త.

"లేదు. ఇప్పుడే తీసుకెళ్తాను. నేనున్న పదిరోజులూ ఉండివస్తుంది" తనని ఎంత త్వరగా డాక్టర్ వద్దకు తీసుకెళ్ళాలా అని నా తాపత్రయం.

"పోనీలే పంపించమ్మా" అన్నాడు సీతారాం.

"దానికి ఇప్పుడు..."

"మరేం ఫర్వాలేదు పంపించు. పద పార్థూ బస్సుదాకా నేనూ వస్తాను. రెండుమూడు రోజుల్లో ఊరికి వస్తానులే. అమ్మను చూసి చాలా రోజులైంది" అన్నాడు సీతారాం. నేను సరోజవైపు చూశాను. ఆ పసికళ్లలో మెరుపు కనిపించింది. పెదవులపై నవ్వు విరిసింది.

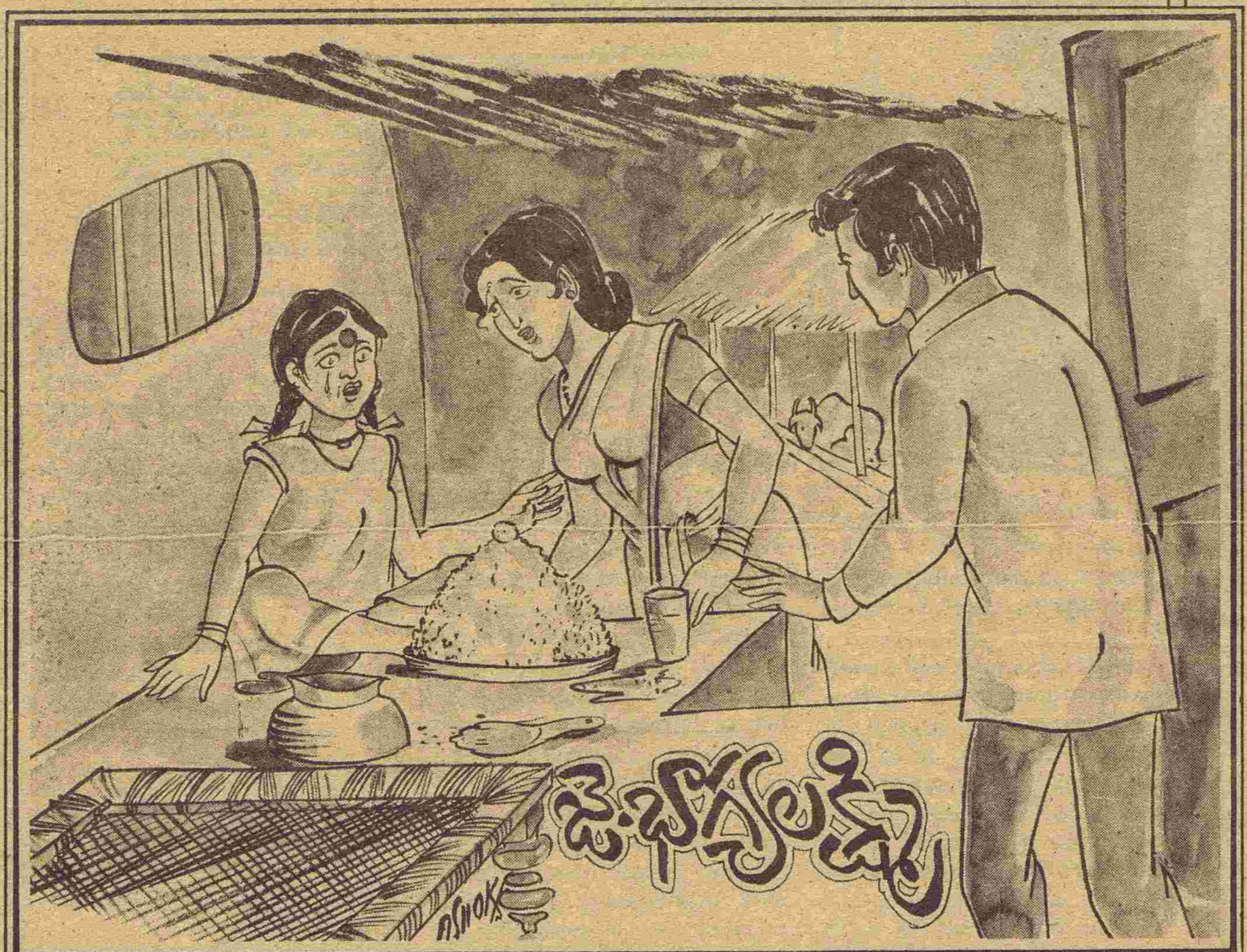

25/11